

BM DESTEKLİ KAMBOÇYA MAHKEMESİNİN ALDIĞI SOYKIRIM KARARI VE 1915 OLAYLARI

Mehmet Oğuzhan TULUN

Analist

Analiz No : 2018 / 31

26.11.2018

16 Kasım 2018de, 1975-1979 yılları arasında Kamboçyayı yönetmiş olan Kızıl Kmer rejimi yetkililerini yargılamak için oluşturulan Kamboçya Mahkemelerindeki Olağanüstü Daireler (kısaca Olağanüstü Daireler veya KMOD), iki üst düzey Kızıl Kmer rejimi yetkilisi olan Nuon Chea ve Khieu Samphan hakkında soykırım kararı almıştır.[1] Bu kararın 1915 Olayları konusunda ortaya atılan soykırım iddialarının tutarsızlığı açısından da önemi bulunmaktadır.

1975-1979 yılları arasında Kamboçyayı yönetmiş olan Pol Pot (Saloth Sar) başkanlığındaki Kızıl Kmer rejimi, Marksizmin aşırı bir yorumlaması çerçevesinde Kamboçyayı kendi kendine yetebilen, sınıfsız, tarım-odaklı ütopik bir toplum haline getirmeyi amaçlamıştır.[2] Kızıl Kmer rejimi, bu hedefin gerçekleşmesini engelleyeceğini düşündüğü her türlü unsuru ortadan kaldırmak veya bastırmak için yoğun çaba harcamış; toplu infaz, sınırdışı etme, zorla evlendirme ve çocuk yaptırma, dini ayinlerin ve geleneklerin yasaklanması, yorgunluktan bitap düşüne veya ölene kadar zorla çalıştırma gibi çeşitli yöntemlere başvurmuştur. Kızıl Kmer rejiminin bu yöntemleri sebebiyle eski rejim mensupları ve aileleri, entelektüeller, yabancı ve zararlı unsur olarak nitelendirilen etnik Vietnamlılar ve Çam Müslümanları ve solucan ve sülük olarak nitelendirilen Budist rahipler gibi Kamboçya toplumunun geniş bir kesimi mağdur olmuştur. Rejimin gerçeklikten kopuk politikaları yüzünden ülkede açlık ve salgın hastalık yayılmış, ülke ekonomisi de çökmüştür. Kızıl Kmer rejiminin acımasız faaliyetleri sonucu en az 1,7 milyon insanın yaşamını yitirdiği,[3] hayatta kalan mağdurların ise derin psikolojik yaralar taşıdığı belirtilmektedir. Kızıl Kmer rejimi ileriki zamanlarda dünya çapında gaddarlığıyla tanınır hale gelmiş, Kamboçyaya geçmişinde yaşananlardan dolayı Ölüm Tarlaları denilmeye başlamıştır. Bazı yazar ve araştırmacılar Kızıl Kmer rejiminin bazı faaliyetlerinin soykırım olarak nitelendirilmesi gerektiğini savunmuştur. Ancak Kasım 2018e kadar hiçbir yetkili mahkeme bu yönde karar almamış, bu sebeple bu soykırım yakıştırması bir iddia olarak kalmıştır.

1979 yılında Kızıl Kmer rejimi yıkılmış, rejimin yönetim kadroları dağılmış, Pol Pot ise 1998

yılında ev hapsinde ölmüştür. Kızıl Kmer rejiminin kadrosunun bir kısmı ise zamanla taraf değiştirerek Kamboçyanın yeni hükümetinin bünyesine katılmıştır. Bugün dahi Kamboçyanın çeşitli yerlerinde mağdurlarla failler beraber yaşamaktadırlar. Kamboçyanın mevcut Başbakanı olan Hun Sen bile eskiden Kızıl Kmer rejiminin orta kademeli bir mensubu olduğu belirtilmektedir.[4] Tüm bu toplumsal karmaşıklığa rağmen hayatta kalan Kızıl Kmer rejimi kadrolarının yargılanması çağrıları zamanla yükselmiştir.

Kızıl Kmer rejimi yıkılması sonrasında yapılan yargılamalar hukuk normları açısından yetersiz bulunmuştur. Kamboçya hükümeti bu acı olayların daha dikkatli bir şekilde irdelenmesi ve faillerin uluslararası standartlarda yargılanması için Birleşmiş Milletler ile anlaşmaya varmıştır. Bu çerçevede hem Kamboçyalı hem de yabancı yargıçlardan, savcılardan ve avukatlardan oluşan; hem Kamboçya hem de uluslararası hukuku uygulamakla yükümlü olan; BM destekli bağımsız bir Kamboçya mahkemesi kurulmuştur. En resmi adıyla Demokratik Kampuchea Döneminde İşlenen Suçların Yargılanması İçin Kamboçya Mahkemelerindeki Olağanüstü Daireler olan bu mahkeme 2007de faaliyete geçmiştir.[5] Olağanüstü Daireler; hukukta melez, uluslararasılaştırılmış veya karma mahkeme olarak sınıflandırılmaktadır. Bu yapıya benzer başka mahkemeler bulunsa da, Kamboçyanın Olağanüstü Daireleri yapısı ve işleyişi sebebiyle şimdilik benzersiz sayılmaktadır.[6]

Olağanüstü Dairelerin yetki alanı ilk baştan belirlenmiştir. Mahkeme, sadece Kızıl Kmer rejiminin (Demokratik Kampucheanin) kıdemli lider kadrosunu ve Nisan 1975 ila Ocak 1979 arasında rejimin suçlarını işlemekten en çok sorumlu olanları yargılamakla görevlidir. Yani eski Kızıl Kmer rejiminin alt ve orta kademeleri (toplumsal barış adına) bu yargılamalardan muaf tutulmuştur. Bir numaralı fail olan Pol Pot öldüğü için mahkeme diğer şüpheli şahıslara odaklanmış, bu çerçevede dokuz şahıs hakkında soruşturma açılmıştır.[7] Ancak 2007de bu yana Nuon Chea (Kampuchea Komünist Partisinin Genel Sekreter Yardımcısı) ve Khieu Samphan (Demokratik Kampuchea Devlet Başkanı) dahil toplam üç kişi mahkeme tarafından mahkûm edilmiştir.

Nuon Chea ve Khieu Samphan Olağanüstü Daireler tarafından daha önceden yapılan bir yargılamada zaten insanlığa karşı suçlar işlemekten dolayı mahkûm edilmişlerdi. Bu seferki yargılama ise diğer suçlamaların yanı sıra, Nuon Chea ve Khieu Samphanın bazı faaliyetlerinin soykırım teşkil ettiği iddiasıyla ilgili olmuştur. Bu bağlamda savcılar Nuon Chea ve Khieu Samphanın bazı faaliyetlerinin bir uluslararası hukuk terimi olan soykırım teşkil ettiğini ispatlamaya çalışmıştır.[8]

Okuyucuya hatırlatmak gerekirse, 1948 BM Soykırım Suçunun Önlenmesine ve Cezalandırılmasına Dair Sözleşme soykırım terimini şu şekilde tanımlamaktadır:

> Madde 2- Bu Sözleşme bakımından, ulusal, etnik, ırksal veya dinsel bir grubu, kısmen veya tamamen ortadan kaldırmak amacıyla işlenen aşağıdaki fiillerden herhangi biri, soykırım suçunu oluşturur.
>
> a) Gruba mensup olanların öldürülmesi;
>
> b) Grubun mensuplarına ciddi surette bedensel veya zihinsel zarar verilmesi;

c) Grubun bütünüyle veya kısmen, fiziksel varlığını ortadan kaldıracağı hesaplanarak yaşam şartlarını kasten değiştirmek;

d) Grup içinde doğumları engellemek amacıyla tedbirler almak;

e) Gruba mensup çocukları zorla bir başka gruba nakletmek.[9]

1948 Soykırım Sözleşmesinde bir ulusal, etnik, ırksal veya dinsel bir grubun sırf o grup oldukları için yok edilmek istenmesi, yani yok etmek konusunda özel niyet/kasıt (*dolus specialis*) unsuru, kilit bir rol oynamaktadır. 1948 Soykırım Sözleşmesince tanımlanan herhangi bir yetkili mahkemede soykırım iddiasının ispatlanması için bu özel kastın var olduğu ve bu yok etme kastıyla hareket edilmiş olduğu şüpheye yer bırakmayacak şekilde ispatlanması gerekir. Nitekim Kamboçyanın Olağanüstü Daireleri yükümlülükleri çerçevesinde Kızıl Kmer rejiminin sayısız belgesini ve eski açıklamasını incelemiş, geniş çaplı soruşturmalar yapmış ve çok sayıda kişinin ifadesini almıştır. Daha önce de ifade edildiği gibi, Nuon Chea ve Khieu Samphanın son davası çerçevesinde savcılar bu şahısların faaliyetlerinin soykırım niteliğine sahip olduğunu ispatlamaya çalışmıştır.[10]

Olağanüstü Daireler, son yargılamayı teşkil eden 002/02 numaralı dava için 16 Kasım 2018 aldığı kararla ilgili basın açıklamasında[11] şu hususlara değinmiştir:

> Bugün, Kamboçya Mahkemelerindeki Olağanüstü Dairelerin (KMOD) Dava Dairesi, eski kıdemli Kızıl Kmer liderleri olan NUON Chea ve KHIEU Samphanı soykırım, insanlığa karşı suçlar ve 1949 Cenevre Sözleşmelerinin ağır ihlalleri sebebiyle mahkûm etmiştir. Söz konusu suçlar, 17 Nisan 1975 ila 6 Ocak 1979 arasında Demokratik Kampuchea döneminde Kamboçyanın çeşitli yerlerinde işlenmiştir.

Mahkeme Nuon Chea ve Khieu Samphanı etnik, ulusal ve ırksal Vietnamlı grubuna karşı, ayrı olarak sadece Nuon Cheayı ise etnik ve dini Çam Müslümanları grubuna karşı soykırım yapmaktan mahkûm etmiştir.[12] Mahkeme bu iki şahsın bir ortak suç teşebbüsünün parçası olduğunu, bu çerçevede köleleştirme; aç ve susuz bırakarak ağır iş yaptırma; sınırdışı etme; hapsetme; işkenceye maruz bırakma; siyasi, dini ve ırksal sebeplerle zülüm etme; zorla evlendirme ve tecavüz gibi diğer suçlara da karıştıklarını tespit etmiştir. Mahkeme bu iki şahsa da işledikleri suçlardan dolayı müebbet hapis cezası vermiştir.

Mahkeme, 1975 ve 1976 arasında Kamboçyada yaşayan Vietnamlıların ülkeden kovulması için ülke çapında bir politika yürütüldüğünü, Vietnamlı sivillerin belirli vakalarda kitlesel çapta öldürüldüğü ve S-21 Güvenlik Merkezinde yüzlerce Vietnamlı sivilin ve askerin işkence ve insanlık dışı koşullara maruz bırakıldıktan sonra öldürüldüğünü tespit etmiştir.

Mahkeme, Çam Müslümanlarının dini ve kültürel faaliyetlerinin ülke çağında yasaklandığını; camilerin yıktırıldığını; Kuranı Kerimlerin yakıldığını; Çamların domuz yemeye zorlandığını ve ibadet etmelerinin ve kendi dillerini konuşmalarının engellendiğini ve Wat Au Trakuon ve Trea Köyü Güvenlik Merkezlerinde tutuklu tutulduklarını ve kitlesel çapta öldürüldüklerini tespit etmiştir.

Mahkeme son olarak dava ile ilgili gerekçeli kararını ileriki bir zamanda yayınlayacağını duyurmuştur.

Kamboçya hükümetinin açıklamalarından anlaşıldığı kadarıyla,[13] (olası bir temyiz dışında) bu dava Olağanüstü Dairelerin son çalışması olacaktır. Zira bu yargılama süreçlerinin maliyeti kamuoyunca çok yüksek bulunmuştur (şu anda kadar Olağanüstü Dairelerin faaliyetleri için 300 milyon Dolar harcanmıştır) ve Kamboçya hükümeti yargılamalara devam edilmesinin toplumsal çatışmalara yol açabileceğinden endişelenmektedir. Kamboçya hükümeti, Kızıl Kmer rejimi ile ilgili kanlı geçmişi artık kapatmak ve geçmişe takılı kalmak yerine geleceğe bakmak istediklerini ifade etmiştir.

Basın açıklamasından anlaşılacağı üzere Kamboçyanın Olağanüstü Daireleri, Kızıl Kmer rejimi yetkilileri hakkındaki soykırım kararını 1948 Soykırım Sözleşmesinin kıstasları çerçevesinde, belgelere dayanarak yapmaya çalışmıştır. Oysa 1915 Olaylarıyla ilgili ortaya atılan soykırım iddiaları böyle bir ciddiyete sahip değildir. Daha önce pek çok yazımızda da belirttiğimiz gibi,[14] 1915 Olaylarıyla ilgili ortaya atılan soykırım iddiaları soykırım terimini hukuksal çerçevesinden çıkartarak çeşitli amaçlar uğruna keyfi bir şekilde kullanmakta, bu süreçte çeşitli uydurmalara, çarpıtmalara ve abartmalara başvurmaktadır.

1948 Soykırım Sözleşmesinin uluslararası hukuk normları çerçevesinde geriye (yani 1915 yılına) yürütülemeyeceğine bir kenara bırakalım. 1915 Olayları olarak adlandırılan olaylar zinciri, 1948 Soykırım Sözleşmesinin soykırım tanımlamasına içerik olarak da uymamaktadır.[15] Dönemin Osmanlı hükümetinin Ermeni tebaasını sevk ve iskân yapmak suretiyle yok etmek amacında olduğunu ortaya koyan hiçbir belge bulunmamaktadır (bunu ortaya koyduğunu iddia eden belgeler çürütülmüştür, ancak bu çürütülmüş belgeler ısrarla tekrar kullanılmaktadır).[16] Bunun ötesinde, Osmanlı hükümetinin sevk ve iskâna tabi tutulan Ermeni tebaasını korumaya çalıştığı ve onlara kötü muamele yapanları cezalandırdığı da ortaya konulmuştur.

Özetle 1915 Olaylarıyla ilgili ortaya atılan soykırım iddialarının 1948 Soykırım Sözleşmesinin ışığında ciddiye alınması mümkün değildir. İşte bu sebepten dolayı soykırım iddialarını ortaya atan aktörler, artık 1915 Olaylarını farklı hukuki terimler çerçevesinde tanıtma çabasına girişmeye başlamıştır (örnek olarak insanlığa karşı suçlar). Bir yandan da bu aktörler parlamento kararları çıkartarak, din dayanışması adı altında dini kuruluşlardan açıklama yaptırtarak, çeşitli medya kanallarında yayınlar yaparak, medyatik kişileri kendi yanlarına çekerek ve metodolojileri şüpheli sözde akademik yayınlar yaparak kamuoyu yaratmaya çalışmakta ve temelleri zayıf olduğu bilinen soykırım iddialarını canlı tutmaya çalışmaktadırlar.

16 Kasım 2018de Kamboçya Mahkemelerindeki Olağanüstü Dairelerin 002/02 numaralı dava için aldığı karar; soykırımın sıkı şekilde tanımlanmış hukuki bir terim olduğunu ve bu konuda karar verebilecek tek merciin 1948 Soykırım Sözleşmesinin belirttiği şekliyle yetkili bir mahkeme olduğunu herkese tekrar hatırlatmıştır. Nitekim bu gelişmeyle ilgili yapılan uluslararası haberlerde soykırımın hukuki bir terim olduğu okuyuculara belirtilmiştir.[17] Kamboçya Olağanüstü Dairelerinin 002/02 numaralı davayla ilgili gerekçeli karar yayınladığı zaman bu gelişmeyi daha kapsamlı bir şekilde incelemekte yarar olacaktır.

**Fotoğraf: Birleşmiş Milletler*

[1] Press Release - NUON Chea and KHIEU Samphan Sentenced to Life Imprisonment in Case 002/02, *Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia (ECCC)* official website, November 16, 2018, https://www.eccc.gov.kh/en/document/court/summary-judgement-case-00202-against-nuon-chea-and-khieu-samphan

[2] Khmer Rouge: Cambodia's years of brutality, *BBC*, November 16, 2018, https://www.bbc.com/news/world-asia-pacific-10684399

[3] ECCC at a Glance January 2018, *Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia (ECCC)* official website, accessed November 26, 2018, https://www.eccc.gov.kh/sites/default/files/eccc%20at%20a%20glance%20-%20january%202018.pdf

[4] Khmer Rouge leaders found guilty of Cambodia genocide, *BBC*, November 16, 2018, https://www.bbc.com/news/world-asia-46217896

[5] Introduction to the ECCC, *Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia (ECCC)* official website, accessed November 26, 2018, https://www.eccc.gov.kh/en/introduction-eccc ; ECCC at a Glance – January 2018.

[6] Is the ECCC a Cambodian or an international court? *Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia (ECCC)* official website, accessed November 26, 2018, https://www.eccc.gov.kh/en/faq/eccc-cambodian-or-international-court ; Are there any other courts in the world like the ECCC? *Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia (ECCC)* official website, accessed November 26, 2018, https://www.eccc.gov.kh/en/faq/are-there-any-other-courts-world-eccc

[7] All Cases, *Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia (ECCC)* official website, accessed November 26, 2018, https://www.eccc.gov.kh/en/all-cases

[8] Khmer Rouge leaders found guilty of Cambodia genocide.

[9] 1948 BM Soykırım Suçunun Önlenmesine ve Cezalandırılmasına Dair Sözleşme, *Türkiye Cumhuriyeti Kamu Denetçiliği Kurumu-Ombudsman*, erişim tarihi: 26 Kasım 2018, https://www.ombudsman.gov.tr/contents/files/32702-Soykirim-Sucunun-Onlenmesine-Ve-Cezalandirilmasina-Dair-Sozlesme.pdf

[10] Khmer Rouge leaders found guilty of Cambodia genocide.

[11] Press Release - NUON Chea and KHIEU Samphan Sentenced to Life Imprisonment in Case 002/02.

[12] Press Release - NUON Chea and KHIEU Samphan Sentenced to Life Imprisonment in Case 002/02.

[13] Khmer Rouge leaders found guilty of Cambodia genocide ; No more Khmer Rouge prosecutions, says Cambodia, *The Guardian*, November 19, 2018, https://www.theguardian.com/world/2018/nov/19/no-more-khmer-rouge-prosecutions-says-cambodia

[14] Örnek olarak bakınız: Mehmet Oğuzhan Tulun, Hollanda Parlamentosunun 1915 Olaylarıyla İlgili Aldığı 22 Şubat Kararı, *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, Analiz No: 2018/5, 26 Şubat 2018, https://avim.org.tr/tr/Analiz/HOLLANDA-PARLAMENTOSUNUN-1915-OLAYLARIYLA-ILGILI-ALDIGI-22-SUBAT-KARARI

[15] Mehmet Oğuzhan Tulun, Prof. Dr. Erik-Jan Zürcherin Yüzüncü Yıl Beyanatıyla İlgili Bazı Eleştiriler, *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, Analiz No: 2015/10, 17 Mayıs 2015, https://avim.org.tr/tr/Analiz/PROF-DR-ERIK-JAN-ZURCHER-IN-YUZUNCU-YIL-BEYANATIYLA-ILGILI-BAZI-ELESTIRILER

[16] Ömer Engin Lütem ve Yiğit Alpogan, "Review Essay: Killing Orders: Talat Pasha's Telegrams and the Armenian Genocide, *Review of Armenian Studies*, Issue 37 (2018), https://avim.org.tr/tr/Dergi/Review-Of-Armenian-Studies/37

[17] Örnek olarak bakınız: Khmer Rouge leaders found guilty of Cambodia genocide.

Yazar Hakkında :

Mehmet Oğuzhan Tulun AVİM'de Analist olarak görev yapmaktadır. Çalışmaları Doğu Avrupa, Kafkasya, Asya,Türk-Ermeni ve Türkiye-Ermenistan ilişkileri, uluslararası suç ve tarih çalışmalarıyla ve din ile siyaset arasındaki etkileşime odaklanmaktadır.

Atıfta bulunmak için: TULUN, Mehmet Oğuzhan. 2026. "BM DESTEKLİ KAMBOÇYA MAHKEMESİNİN ALDIĞI SOYKIRIM KARARI VE 1915 OLAYLARI." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2018 / 31. Kasım 26. Erişim Kasım 23, 2026. https://www.avim.org.tr/public/index.php/tr/Analiz/BM-DESTEKLI-KAMBOCYA-MAHKEMESININ-ALDIGI-SOYKIRIM-KARARI-VE-1915-OLAYLARI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır